

”Kiitos kehuista lauantain lehdessä (IS 8.11. sivu 4). En kuitenkaan ole ’ehtymätön luonnonvara’ enkä missään korvaamaton.

Ehtyvänä ihmisvarana seuraan joitakin periaatteita jotka voivat olla hyödyksi muille. Tässä muutama vihje:

- Nuku hyvin, etenkin päivisin, ja päivittäin.
- Harrasta laiskuutta. Muista että aivot toimivat tosikunnolla vain korkeintaan neljä tuntia päivässä.
- Älä ’seurustele’. Yksin ollessa keksii enemmän.
- Älä tuhlaa aikaasi autojojoissa, television ääressä.
- Lue sanomalehtiä ja kirjoja.
- Syö kalaa ja vihanneksia.
- Juo alkoholia säännöllisesti, mutta kohtuullisesti
- Ole utelias, kuin kettu.”

(Jörn Donner Ilta-Sanomissa marraskuussa 1986)

Olisiko tämän päivän Donner lisännyt ohjeisiin ”Älä fubbaa”:

”Onkohan englanninkieliselle ilmaukselle phubbing suomenkielistä vastinetta? Sana tarkoittaa loukkaavaa tai vähättelevää puhelimen käyttöä sosiaalisissa tilanteissa, joissa pitäisi pikeminkin keskustella kasvotus-

ten. Suomenkielisissä medioissa näkee jonkin verran ilmausta ’phubbaus’, mikä ei oikein istu suomeen. Mikä olisi parempi sana, tai miten asia kannattaisi ilmaista suomenkielisessä tekstissä?

Vastaus

Totta on, että ’phubbaus’ tai ’phubbing’ ei oikein sovi suomen yleiskielen sanaksi. Sen kirjoitusasu on outo, ääntämystä voi vain arvailla, eikä sanan merkitys lainkaan avaudu ilman selittämistä. Edes hyvä vieraiden kielten taito ei auta tässä tapauksessa.

Englannin phubbing on yhdistelmä sanoista phone + snubbing. Alun kirjainyhdistelmä ph viittaa siis englannin phone-sanaan (’puhelin’). Verbi to snub, joka äännetään [snab], tarkoittaa puolestaan loukkaamista, halveksimista, työkeästi kohtelua, boikotointia, ohittamista tai ylenkatsomista. Englanniksi phubbing äännetään [fabing].

Ilmiönä ’fubbaus’ on Suomesakin tunnettu tai ainakin tunnistettavissa. Puhelimen ääreen tai someen uppoutumisesta kesken keskustelun voi suomeksi käyttää esimerkiksi tämäntyypisiä ilmauksia:

- sometilaan meneminen, joutuminen, siirtyminen, vetäytyminen tai vaipuminen
- someutuminen
- somen pälyily
- kännykän (tai puhelimen) räplääminen (ark.)
- (loukkaava tms.) puhelimen ääreen vetäytyminen

Rakenteeltaan mennä (joutua, vetäytyä tms.) sometilaan vertautuu sentyppisiin vakiintuneisiin ilmauksiin kuin mennä vikatilaan, olla hälytystilassa ja vaipua horrostilaan.

Verbi someutua leikittelee puolestaan mielikuvalla sanojen yhdistelystä (vrt. someen uppoutuminen > someutuminen). Yleiskielessä on jo ennestään kirjava joukko verbejä, joiden sanahahmo muistuttaa someutua-verbiä, esimerkiksi sameutua, sopeutua, sokeutua ja sulautua.

Loukkaava someutumisen kesken keskustelun voi olla esimerkiksi Tiktokin, Instagramin tai Facebookin pälyilyä, Youtube-videon katselua tai Whatsapp-viestiketjujen silmäilyä niin, että sen koetaan rikkoivan kasvokkaiseskustelun sosiaalisia normeja tai ilmapiiriä. Mielenkiintoinen kysymys on, milloin puhelimen ääreen vetäytyminen koetaan läsnäolijolta loukkaavaksi ja milloin se on puolestaan luontevaa ja hyväksyttävää tai jopa suotavaa – millaisissa paikoissa, tilanteissa ja seurueissa. Tässä voi olla myös kulttuurisia eroja.”

Henna Makkonen-Craig Kielikellossa 4/19

”Ilmastomuutos on eittämättä ihmiskunnan suurin haaste. Muutokseen liittyvän julkisen keskustelun asiantuntijuutta ovat hallinneet ilmastotutkijat, jotka ovat todentaneet ilmiön, osoittaneet ihmisen toiminnan merkityksen ja ennustaneet ilmastomuutoksen vaikutuksia. Muita keskeisiä lähteitä ovat olleet poliitikot ja muut poliittiset toimijat, kuten kansalaisjärjestöjen edustajat, jotka ovat 2010-luvulla saaneet keskustelussa tilaa aiempaa enemmän.

Viime aikoina näkyvyyttä ovat saaneet myös ’ilmastovöyhötystä’ vastustavat populistit.

Keskustelun asianomistajuuden jakautuminen ei yllätä. Toisaalta ääneen pääsevät ne, jotka tutkivat itse ilmiötä, ja ne, joiden käsissä ovat pitkälti ilmastomuutoksen aiheuttamien ongelmien ratkaisut. Journalistisen objektiivisuusperiaatteen mukaisesti myös vastaanille annetaan tilaa, ja vastakkainasetteluista saadaan yleisöjä kiinnostavia ja myyviä draamoja. Tavan mukaan yhteiskuntatieteilijät eivät tässäkään asiassa ole mitään ensiviulun soittajia. Heidän osanaan on ollut lähinnä yllä mainittujen yhteiskunnallisten prosessien jäsentäminen ja avaaminen.

Julkisuudessa on kuitenkin pohdittu yllättävän vähän sitä, kuinka radikaaleja seurauksia ilmastomuutoksella – tai oikeastaan sen välttämättömällä torjunnalla – on yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Lähinnä on keskitytty muutoksen taloudelliseen puoleen kansallisella tasolla. Taloustieteilijät laskevat, mitä fossiilisten energiamuotojen korvaaminen hiilineutraalilla energialla maksaa, ja kuinka vaikkapa Suomen elinkeinorakenteen tulee muuttua, jotta valtion talous ei muutoksen seurauksena romahda. Insinööritieteissä ympäristöteknologia on

kasvava kiinnostuksen kohde.

Jos valtiot tarttuvat viimein toimeen ja alkavat luopua fossiilisista energialähteistä puoliksiakaan sillä aikataululla kuin tällä hetkellä luvataan, yhteiskunnalliset muutokset tulevat olemaan lähivuosisikymmeninä valtavia. Maailman geopoliittinen järjestys on viimeiset sata vuotta perustunut suurelta osin öljyyn. Öljyn takia on lakkoinut, osoitettu mieltä, sodittu, piirretty valtionrajoja. Venäjän, Arabimaiden ja monien Amerikan valtioiden taloudet ovat suurelta osin öljyriippuvaisia.

Tällä hetkellä maailman meristä etsitään öljyesiintymiä enemmän kuin koskaan, ja korjausliikkeet voivat olla paljon hitaampia kuin ilmastomuutoksen takia pitäisi. Silti on todennäköistä, että yhteiskuntatieteilijöiden rooli ilmastomuutokseen liittyvässä julkisessa keskustelussa kasvaa merkittävästi tulevina vuosina, kun öljynjälkeistä maailmanjärjestystä aletaan piirtää uudelleen geopolitiikan kartalla.”

(Juha Herkman 22.1.2020 Tiedekeskiviikko-blogissa www.tiedetoimittajat.fi/tiedekeskiviikko)

YP-lehti on saanut uuden toimitusneuvoston vuosille 2020–2022. Toimitusneuvoston tehtävänä on seurata ja valvoa YP:n toimituspolitiikan sekä erityisesti lehden artikkeliosaston referee-käytännön asianmukaista hoitamista. Neuvosto myös osallistuu lehden kehittämiseen.

Toimitusneuvoston puheenjohtaja on tutkimusprofessori Sakari Karvonen ja muita jäseniä ovat tutkimuspäällikkö Anu Castaneda, tutkimuspäällikkö Johanna Lammi-Taskula, tutkimusprofessori Timo Sinervo, erikoistutkija Katariina Warpenius, johtava tutkija Tuula Helne, professori Päivi Honkatukia, yliopistonlehtori Lauri Kokkinen, erikoistutkija Kati Kuitto, tutkimusjohtaja Tomi Lintonen, professori Mari Vaattovaara, tutkija-tohtori Lina van Aerschoot, professori Minna van Gerven ja professori Esa Väliaverronen.

Toimitusneuvoston esittelijänä toimii päätoimittaja Tuukka Tammi ja sihteerinä toimitussihteerinä Tuukka Lahti.

Ajatusten Tonava ottaa vastaan tuoreita ja nasevia otoksia ajan ilmiöistä osoitteeseen yhteiskuntapolitiikka@thl.fi.